

Oponentský posudek diplomové práce Evy Machové
On Productivity of the CAUSED-MOTION Construction in present-day English

Eva Machová se ve své práci zaměřuje na konstrukci způsobeného pohybu (CAUSED-MOTION) v dnešní angličtině (např. *Sam let Bill into the room*), která je tradičně jednou ze základních konstrukcí studovaných v rámci konstrukční valenční teorie. Pomocí mluveného (sub)korpusu BNC2014 a s využitím metody kolostrukční analýzy, která umožňuje identifikovat nenáhodná spojení strukturních pozic a konkrétních lexikálních jednotek, autorka sleduje množinu slovesných lexémů podílejících se na soudobé produktivitě cílové konstrukce. Práce je na obecné rovině cenná tím, že rozšiřuje množinu empirických lingvistických studií v českém prostředí, které vycházejí z kolostrukční analýzy, metody, jež se v oblasti korpusově orientované konstrukční gramatiky od doby svého uvedení (v r. 2003) poměrně rychle etablovala.

Oceňuji druhou kapitolu práce, jež se zabývá vymezením obecného teoretického pozadí (pojem konstrukce a relevantní teoretické předpoklady konstrukční gramatiky), různými aspekty souvisejícími s (částečnou) produktivitou konstrukcí a nakonec specificky charakteristikou cílové konstrukce. Celá kapitola je vystavěna s ohledem na navazující empirický výzkum, i v nejobecnějších částech je autorka schopna pojednat o složitých vývojových posunech (například v postupném vývoji v pojetí ústředního pojmu *konstrukce*) srozumitelně na malém prostoru, a to i pomocí odkazů na relevantní autory (např. Hilpert, Goldberg, Östman a Friedová, Perek). V části 2.4.1 věnované sémantickým omezením valenčních doplnění i událostních typů ve funkci predikátu bych pro přehlednost ocenila podrobnější desetinné třídění, zamýšlená struktura při čtení trochu zaniká. Nicméně oddíl 2.4 zaměřený na charakteristiku cílové konstrukce i oddíl 2.5 věnovaný predikci omezení produktivity cílové konstrukce považuji za velice zdařilé po obsahové i výkladové stránce. Zároveň bych ráda vyzdvihla, že autorka základní koncepty konstrukční gramatiky a její valenční teorie, případně kognitivní lingvistiky (např. *profile, construal, coercion, force-dynamic relations* aj.), které představí v úvodních oddílech teoretické části, přesně a ústrojně užívá i v dalších částech práce, takže předložená diplomová práce se prezentuje skutečně jako uceleně konstrukční.

V kapitole třetí je podrobně představen způsob získávání dat z vybraného korpusu – jelikož se jedná o spontánní dialogy a formální struktura cílové konstrukce je (alespoň částečně) homonymní s jinými konstrukcemi, cesta k maximální precizaci dotazu byla vícekroková a je v práci dobře evidována. (Jelikož osobně vždy posuzuji maximální užitečnost i těchto oddílů práce pro potenciálního čtenáře, ocenila bych, kdyby jednotlivé části výsledného dotazu byly i přímo na straně 31 po straně stručně komentovány – i když ve standardní odborné studii je tento postup méně obvyklý, didaktický přínos takového postupu v kvalifikační práci je pro případné navazující kvalifikační výzkumy jednoznačný). Podstatné pro prezentované výsledky je, že do vzorku byly začleněny jen doklady s konkrétním významem (tj. ne metaforické a abstraktní) a ty, v nichž byla povrchově realizována všechna tři valenční doplnění – tato rozhodnutí považuji za adekvátní a získaný vzorek 3690 dokladů (výsledných 232 lexikálních typů) za vyhovující.

Pokud jde o analýzu, ráda bych vyzdvihla rozhodnutí konfrontovat vlastní výsledky se sémanticko-syntaktickou klasifikací slovesných skupin v databázi VerbNet, vycházející z práce B. Levinové (1993). Toto rozhodnutí umožňuje interpretovat výsledky kolexémové analýzy jednak pro jednotlivá slovesa, jednak pro skupiny podle VerbNetu: zjevný bonus dvojí interpretace se vyjevuje tam, kde se nalézají odpuzovaná konkrétní slovesa z typicky atrahované skupiny – to podporuje například jeden z cenných závěrů, že specifická slovesa jsou přitahována více než slovesa s obecnějším významem. Za další z přínosů provedené kolexémové analýzy považuji to, že byla identifikována jednak užití sloves v cílové konstrukci ve významech neidentifikovaných v databázi VerbNet, jednak slovesa, která bylo možné v cílové konstrukci užít na základě koerce (viz *pop*, *upload* v prototypické skupině, 4.2.1.2, popř. slovesa mluvení), a to i s možným pozdějším ustálením tohoto významu (viz např. relevantní komentář v závěru práce). Celkově jsou výsledky představeny pečlivě, vhodně doloženy konkrétními příklady a z výkladu je zřejmá autorčina náležitá opatrnost při zobecňování identifikované distribuce. Poměrně rozsáhlý závěr je jednak shrnutím předložené práce, ale přináší i cenná zobecnění dílčích poznatků představených v jednotlivých oddílech části 4, viz např. tab. 8 nebo schéma 3, které ukazuje kategoriální strukturu jednotlivých strukturně-významových klastrů cílové konstrukce. (I v tomto schématu by bylo možné uvést vybraná slovesa pro odstupňované kategorie prototypického užití, užití na základě koerce a užití neologického, kreativního, ba i je dále v budoucnu rozpracovat do skutečně konstrukční reprezentace, neboť taková schematizace jde směrem zachycování konstrukčních sítí, jež a jejichž reprezentace je jednou z aktuálních otázek konstrukční gramatiky posledních let).

Předložená práce je přehledně strukturována a informace o provedeném empirickém výzkumu, datech i analýze podává v dostatečném objemu a transparentně. O tom svědčí mimo jiné dvě rozsáhlé přílohy, z nichž první obsahuje přehled všech identifikovaných kolexémů, druhá přehled všech získaných dokladů cílové konstrukce. Vzhledem k tomu, že konstrukce způsobeného pohybu patří v angličtině k běžně zkoumaným konstrukcím, již v úvodu bych ocenila přesnější podání informace, v čem práce navazuje na dosavadní výzkum, v čem je originální a jaký potenciální přínos by provedený výzkum mohl porozumění této konstrukci a jejímu užívání přinést.

Ve svém posudku poukazuji na drobnosti, které z výstavbového či prezentačního hlediska mohly být řešeny jinak, jedná se však o naprosté podružnosti. Celkově jsem předloženou práci četla s nadšením a místy až s okouzlením, takže žádný zásadní dotaz pro diplomantku k obhajobě nemám. Ráda proto pouze konstatuji, že předložená diplomová práce Evy Machové jednoznačně splňuje požadavky kladené na práce diplomové, a doporučuji ji k obhajobě s navrhovaným hodnocením výborně. Bylo by vhodné zásadní poznatky tohoto výzkumu ve formě odborné studie v budoucnu publikovat.

V Praze dne 14. 6. 2020

Mgr. Eva Lehečková, Ph.D.